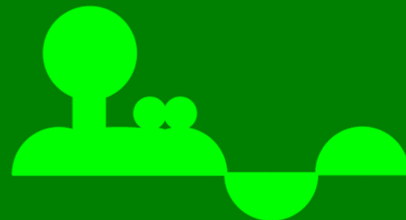

Nieuwsbrief

Landschapsbeheer Oss | December 2012 | Jaargang 13 | Nummer 52

Redactie Richard Ceelen en Dick Roza | **E-mail** redactie@landschapsbeheer-oss.nl
Redactieadres Redactie Landschapsbeheer Oss, Braakstraat 46, 5345 XB Oss

Contact

Landschapsbeheer Oss

Hermelijndreef 30
5343 XD Oss
T 0412-632223
I www.landschapsbeheer-oss.nl
E info@landschapsbeheer-oss.nl

Voorzitter

Ronald Widdershoven
T 0412-631362
E voorzitter@landschapsbeheer-oss.nl

Secretaris

Nora Servaes
T 0412-632223
E secretariaat@landschapsbeheer-oss.nl

Penningmeester

Pim Rinses
T 0412-624079
E penningmeester@landschapsbeheer-oss.nl

Coördinator Werkgroep

Ton Velders
T 06-20894923
E werkgroep@landschapsbeheer-oss.nl

Redactie, Werving & Vrijwilligerscontact

Dick Roza
T 0412-642368
E pr@landschapsbeheer-oss.nl

Redactie & Website

Richard Ceelen
T 06-54218521
E redactie@landschapsbeheer-oss.nl

Juridisch Adviseur

Maarten Furnée
T 0412-454204
E juridischadviseur@landschapsbeheer-oss.nl

Werkplaats Natuur, Landschap & Cultuurhistorie

Henk Smouter (Projectcoördinator)
Tolstraat 3
5342 NH Oss
T 06-54288252
E projectbureau@landschapsbeheer-oss.nl

Landerij VanTosse

Albert Toonen (Secretaris)
Beethovengarde 104
T 0412-625082
E secretariaat@landerijvantosse.nl

Inhoudsopgave

Bestuursverslag over het goede jaar 2012	3
Cranberry's geplukt	4
Marens eendenkooi gerenoveerd	5
Ontwikkelingen Tuinderij VanTosse	6
Natuurwerkdag: erg nat, maar zeer geslaagd!	7
Geslaagde voorlichtingsavond voor vrijwilligers	8
Groots opgezette vrijwilligersdag Brabants Landschap	8
Kort Nieuws	10
Werkgroep Landschapsbeheer Oss	16

Colofon

Nieuwsbrief Landschapsbeheer Oss

December 2012, jaargang 13, nummer 52, oplage 425.

Kopij

Wij nodigen graag iedereen uit om bijvoorbeeld een verslag(je) van een werkdag, een excursie, een lezing, een expositie of een interessante waarneming te schrijven. U kunt uw bijdrage met of zonder illustraties mailen naar redactie@landschapsbeheer-oss.nl.

De sluitingstermijn voor kopij voor de volgende nieuwsbrief is 28 februari 2013.

Foto's voorpagina

Groot: realisatie nieuwe boomgaard tijdens Natuurwerkdag.
Linksmidden: officiële oplevering boomgaard.
Rechtsmidden: schapen grazen op Zevenbergen.
Onder: met z'n allen cranberry's plukken.

Ingezonden foto

Deze boom, in het bos bij de Naaldhof, eet het door ons in 2007 aangebrachte routebordje steeds verder op. In de nieuwsbrief nr. 44 van september 2010 stond een foto uit maart van dat jaar. (Foto ingezonden door Ingrid den Ouden en Henk Smouter)

De Stichting Landschapsbeheer Oss is gevestigd te Oss en ingeschreven bij KvK Oost-Brabant onder nummer 17105068 Rabobank Oss, banknummer 17.04.19.894

Bestuursverslag over het goede jaar 2012

Bij mijn vorige vooruitblik over 2012, december 2011, was ik erg pessimistisch over hoe wij in Nederland met de Natuur zouden omgaan in de komende jaren. Het zag er allemaal niet zo goed uit. Subsidies die werden teruggedraaid, de uitvoering van de ecologische hoofdstructuur werd op een laag pitje gezet. Kortom natuur moest economisch verantwoord zijn anders hadden we er niets aan. Boeren konden dat net zo goed, een groene wei of een perceel maïs is toch ook natuur? Ja toch, niet dan? Dat was tamelijk kort door de bocht, wat ons te wachten stond voor 2012. Gelukkig werd op tijd ingezien, door een nieuw kabinet, dat het zo niet moest, niet dat alles is teruggedraaid, maar er is een goed begin gemaakt.

In 2012 hebben we afscheid moeten nemen van onze vrijwilliger van het eerste uur, Gerrit van Berkum en onze vrijwilliger Gerard Peijnenburg die ons na een ziekbed ontvielen.

Gelukkig hebben we in 2012 ook goed persoonlijk nieuws te melden. Voor onze vrijwilliger Gerard Smits, had het Hare Majesteit behaagd hem te benoemen tot Ridder in de orde van Oranje Nassau (de enige ridder in Oss dit jaar). In 2012 hebben we goed "geboerd". Graan- en cranberry-oogsten waren boven verwachting goed. Direct nadat we de cranberryoogst binnen hadden waren we bang niet genoeg te kunnen verkopen. Maar op het moment dat ik dit schrijf is, op onze ijzeren voorraad diepvries Cranberry's na, de oogst geheel aan de man gebracht. De graanoogst haalde het voor arme zandgronden opbrengst record van gemiddeld 6 ton per ha.

We zijn met onze 70 vrijwilligers goed bezig geweest in het Osse. Wandelknooppuntensysteem is aangelegd, 2e vangpijp eendenkooi Macharen is gerealiseerd, we hebben een begin gemaakt met de inrichting van de "Tuinderij VanTosse" (voormalige heemtuin). We hebben veel gewerkt in de fraaie Osse natuur. Graag wil ik de vrijwilligers bedanken voor hun inzet het afgelopen jaar. Er is weer veel moois gerealiseerd!

In 2012 hebben we twee nieuwe stichtingen opgericht en is er een bestuurslid voor deze stichtingen bijgekomen. Albert Toonen, die zich in een eerdere Nieuwsbrief al uitvoerig aan u heeft voorgesteld, is de secretaris van beide stichtingen. Stichting Werkplaats NLC en Stichting Landerij VanTosse zijn beide onderdeel van Landschapsbeheer Oss. Tijdens een bijeenkomst, in het nieuwe NME centrum, met een grote groep vrijwilligers heeft het bestuur de oprichting en de werkzaamheden van deze stichtingen toegelicht.

In 2013 zal het provinciebestuur een beslissing nemen inzake de subsidiëring van de 3 Landschappen van Allure. Onze Landerij VanTosse maakt deel uit van een van deze landschappen van Allure, De Maashorst. Wij hopen dat deze beslissing in het voorjaar genomen kan worden zodat we dan nog volop aan het werk kunnen in onder andere onze Tuinderij VanTosse.

In 2013 is voor de Stichting Landschapsbeheer Oss een kroonjaar. In mei 1998 werd Landschapsbeheer Oss opgericht. We bestaan dus komend jaar 15 jaar en dat zullen we eind april 2013 op gepaste wijze vieren. Een commissie is aan het werk om dit voor te bereiden.

Met de gemeente Oss hebben we in 2012 veel inspirerende gesprekken gehad. Wij zijn samen met een aantal ambtenaren naar de Velt tuin in Gemert geweest om ideeën op te doen voor de inrichting van onze Tuinderij VanTosse. Intussen hebben we van de Gemeente Oss toestemming gekregen om ook na 2014 aan de Tolstraat onze werkplaats te mogen blijven gebruiken.

Wij bedanken onze Vrienden van Landschapsbeheer Oss. Met hun bijdrage stellen zij ons o.a. in staat om deze nieuwsbrief regelmatig uit te geven.

Namens de besturen van Stichting Landschapsbeheer Oss, Landerij VanTosse en Werkplaats Natuur Landschap en Cultuurhistorie (NLC) wens ik u allen een gezegend Kerstfeest een zeer voorspoedig en gezond 2013.

Ronald Widdershoven
Voorzitter

Schappen ingezet bij beheer grafheuvels Zevenbergen

Het grafheuvelmonument Zevenbergen is dit najaar toegevoegd aan de lijst van beheerobjecten van Landschapsbeheer Oss. Nadat het monument in voorgaande jaren is blootgelegd, d.w.z. het bos wat de heuvels bedekte is gekapt, de heuvels onderzocht en waar nodig hersteld, groeide het door ontbreken van beheer al snel weer dicht met opslag van voornamelijk berken, Amerikaanse vogelkers en braam.

Positief was de spontane ontwikkeling van heide, wat aangaf dat bij de reconstructie de oorspronkelijke zaadbank niet was verwijderd. Want vroeger was dit gebied onderdeel van de uitgestrekte Munse Heide, waar heide natuurlijk de meest voorkomende plant was. De spontane ontwikkeling van deze jonge heide werd echter bedreigd door een sterke ontwikkeling van bovengenoemde opslag en het sterk groeiende pijpenstrootje, een grassoort die veel voorkomt in onbeheerde heidegebieden.

In het vroege najaar zijn de berken grotendeels gekapt, wat in ieder geval de openheid weer terugbracht. Toch was de verwachting dat de verbossing niet zonder afdoende beheer kon worden gestopt waarop gezocht is naar afdoende beheermaatregelen om dit te stoppen. Jaarlijks bomen verwijderen was een optie, maar is erg arbeidsintensief. In feite is het enige beheermiddel, dat trouwens op veel plaatsen wordt toegepast, begrazing door schapen. Schapen verwijderen effectief de kiemplanten van de bomen en zijn verzot op pijpenstrootje. Door gestuurde drukbegrazing toe te passen, d.w.z. door veel schapen gedurende een korte periode een beperkt stuk te laten afgrazen, kun je bereiken dat de schapen de ongewenste planten afgrazen en de gewenste, maar minder lekkere, heide laten staan. Door dit jaarlijks zowel in voorjaar en najaar toe te passen zal over pakweg vijf jaar het resultaat van de inzet van de schapen goed te zien zijn. De ruige begroeiing zal dan hebben plaatsgemaakt voor een gezond heideveld, het gewenste eindbeeld voor het gebied. Zodoende zullen ook de grafheuvels mooi in dit vrij lege heidelandschap zichtbaar blijven.

Het is de bedoeling dat het gebied in 2013 wordt ontsloten voor wandelaars door een voetgangerspassage onder het viaduct over de Schaijkseweg.

Henk Smouter

Projecten

Cranberry's geplukt

In de vorige nieuwsbrief spraken we al de verwachting van een goede cranberryoogst uit. Wel, die is volledig waargemaakt. Maar liefst ca. 800 kg cranberry's werden op een zevental plukdagen door een waar leger aan vrijwilligers van de struikjes gehaald.

Een deel van de cranberry's heeft zijn weg gevonden naar afnemers in onze streek. Twee groenteboeren, de Landwinkel Spierings, ijsalon Venezia, de Amsteleindse hoeve en de Speciaalbierbrouwerij Oijen hebben onze cranberry's verwerkt en verkocht. Daarnaast hebben we zelf op diverse streekmarkten verse cranberry's aangeboden en onder grote belangstelling uitstekend aan particulieren verkocht. Een grote partij is via onze projectpartner BES-Nederland geleverd aan een groothandel in fruit, die ze weer doorstuist naar reformzaken en gezondheidswinkels in Nederland.

Inmiddels zijn alle cranberry's verkocht, op een voorraad van ca 80 kg in onze diepvries na, die we nog kunnen naleveren aan belangstellende afnemers gedurende de winter en voorjaar. Gezien de belangstelling zullen we hier zeker niet mee blijven zitten.

Henk Smouter

Cranberry-oogstmachine

BES-Nederland heeft dit jaar stappen gezet in de ontwikkeling van een cranberry-oogstmachine. Gezien de toenemende productie van de cranberryvelden beslist geen overbodige actie, want alles met de hand plukken is niet economisch verantwoord te doen. Er gaan domweg teveel manuren in zitten om dit rendabel te maken. Bovendien zal de oogst een veel te lange tijd in beslag gaan nemen. De eerste test heeft op 12 oktober op ons veld onder kritische belangstelling van zowel de ontwikkelaars als van onze mensen plaatsgevonden. Een proefstrook van ca. 40 meter is machinaal geoogst, waarbij uiteraard naar verschillende aspecten van het machinaal oogsten werd gekeken. Allereerst natuurlijk of er bessen werden geplukt en wat het plukrendement zou zijn, maar ook in hoeverre de machine schade aan het gewas toe zou brengen, hoe de bessen werden opgevangen, of er geen beschadiging van de bessen optrad en uiteindelijk of de machinaal geplukte bessen een goede houdbaarheid hadden door de toch niet zachtzinnige behandeling die ze moesten ondergaan. Als belangrijkste resultaat kwam naar voren dat de machine deed wat hij moest doen, hij plukte de bessen met behulp van roterende kammen wel af, maar het rendement was nog niet erg hoog. Ca. 50% kon worden opgevangen maar de rest bleef toch achter op het veld. Dat dit rendement te laag was onderkende iedereen en de suggesties voor verbeteringen waren niet van de lucht. Voor het merendeel steekhoudende argumenten en suggesties, waar de ontwikkelaars weer mee aan de slag zijn gegaan om verbeteringen aan te brengen. Het streven is te komen tot een rendement van minstens 85%. Wat er na machinale pluk dan overblijft kan dan altijd worden nageplukt. Positief was dat de geplukte bessen van goede kwaliteit waren. Geen beschadigingen en ook na enkele weken bewaring waren de bessen nog zeker zo goed als de hand geplukte bessen.

Punt van kritiek was er ook op het beschadigen van de planten. De planten werden behoorlijk gesnoeid en veel lange uitlopers bleven op het veld achter. De vraag is of dit schadelijk is voor de plant. Veel planten reageren juist goed op snoei en gaan dan krachtiger en bossiger groeien. Concluderend mogen we stellen dat de machine zeker potentie heeft, maar dat er nog veel te verbeteren valt. Maar voor een eerste test waren de ontwikkelaars zeker niet ontevreden. Een tweede test is voorzien begin december. Voor dit doel hebben we een proefstrook van ca. 40 meter overgelaten waar we nog niet hebben geplukt. We zijn benieuwd hoe deze tweede test gaat verlopen.

Henk Smouter

Mareense eendenkooi gerenoveerd

Na ruim een jaar van intensieve werkzaamheden is de Mareense eendenkooi en de directe omgeving weer opnieuw ingericht en gebruiksklaar gemaakt. Het herstelprogramma is uitgevoerd in drie fasen.

Fase 1: herstel hydrologie van de eendenkooi en omringende slootsystemen.

Tijdens de eerste fase is het slotensysteem rond en op de eendenkooi uitgebaggerd. De volledig door begroeiing aan het oog onttrokken oude kribben en sloten, inclusief de oorspronkelijke waterinlaat en een vijfde, zgn. "buitenvangpijp" zijn daarbij in volle glorie hersteld. Omdat de eendenkooi te lijden had door het lage waterpeil in de polder is er een windmolen geplaatst om het water in de sloten met 40 cm te verhogen, zodat er het hele jaar door voldoende water in het hele systeem kon blijven.

Dit deel van het project is voor 50% gefinancierd door de provincie (reconstructie buitengebied, een bijdrage van de gemeente Oss, het Waterschap Aa en Maas en door eigenaar Brabant Water). De projectcoördinatie en subsidieontvanger van deze fase was Landschapsbeheer Oss.

Fase 2: realisatie Plas-dras rond de kooi.

In fase 2 is een 17 ha groot gebied ten oosten van de eendenkooi ingericht als plas-dras gebied t.b.v. de weidevogelbescherming. In de weilanden werden ondiepe greppelstucturen aangelegd met plaatsgewijze maaiveldverlaging. Omdat de capaciteit van de eerste windmolen niet afdoende bleek om het terrein onder water te kunnen

zetten is een tweede windmolen in serie met de eerste geplaatst. De plas-dras periode wordt vanaf januari tot juni gehandhaafd. Al direct na het onder water zetten van het terreinbleek de grote aantrekkingskracht op vogels. Gedurende het hele jaar is gemonitord waarbij ca. 40 verschillende vogels zijn waargenomen waaronder ook broedparen van de grutto. De projectcoördinatie van de tweede fase lag bij het Brabants Landschap. De uitvoeringsbegeleiding is door Landschapsbeheer Oss verzorgd. Deze fase is voor 100% uit het soortenbeleidsprogramma van de provincie Noord Brabant gefinancierd.

Fase 3: herstel eerste vangpijp, opbouw tweede vangpijp en herinrichting vegetatie kooigebied.

Van de vier vangpijpen was er slechts een operationeel en bovendien in slechte conditie. Deze is tijdens de laatste fase geheel gerenoveerd, er is een langscherm geplaatst en de opbouw tweede vangpijp is gerealiseerd. Ook is de vegetatie op de kooi opnieuw ingericht. De derde fase is gerealiseerd dankzij bijdragen van Postcodeloterij, Brabant Water, de gemeente Oss en de gebruiker (kooiker).

Een van de voorwaarden voor subsidiëring door de Postcodeloterij was dat de locatie voor publiek te bezichtigen moest zijn. De kooiker is daartoe graag bereid en wil op verzoek excursies (buiten het vangseizoen) organiseren. De Werkplaats NLC (nieuwe naam voor projectbureau Landschapsbeheer Oss) was de subsidieaanvrager/-ontvanger. Ook berustte de uitvoeringsbegeleiding en projectcoördinatie bij de Werkplaats NLC. Door dit project is een belangrijk cultuurhistorisch element hersteld en wordt tevens een belangrijke bijdrage geleverd aan de bescherming van het leefgebied van weidevogels.

Henk Smouter

Ontwikkelingen Tuinderij VanTosse

In november heeft de stichting Landerij VanTosse met de gemeente Oss de gebruiksovereenkomst getekend over de voormalige heemtuin Cumberland. Hieraan is op het laatste moment nog toegevoegd het perceel tussen de huizen en de tuin, zodat de Tuinderij VanTosse in werkelijkheid nog groter is geworden! Nu de overdracht officieel is kunnen we echt beginnen met het uitwerken van de plannen en het organiseren van een werkgroep Tuinderij VanTosse.

Het praktische werk heeft zich tot nu toe voornamelijk toegespitst op opruimwerk, het verwijderen van allerlei ongewenste beplanting en werk aan de omheining, inclusief het plaatsen van een nieuw stuk omheining rond het toegevoegde perceel. Vooruitlopend op de inrichting hebben we al wel wat structureel werk gedaan. Er is een boomgaard aangeplant, het toegangshek is vervangen door een prachtige houten poort (gemaakt door onze timmermannen Wil Peters en Gerrit van der Heijden) en de inrit bij het hek is verbeterd.

Ook in de planvorming gebeurt het een en ander. We zijn bezig met het maken van een inrichtingsschets, daarbij bijgestaan door Liselore Burgmans, landschapsarchitecte van de gemeente Oss. Ook hebben zich een tiental mensen gemeld die graag willen meedenken over de toekomstige planvorming en organisatie van de werkgroep Tuinderij VanTosse. Deze groep, bestaande uit Maria Michiels, Hannie Wagenmakers, Ingrid den Ouden, Hennie van Zuilichem, Rene Mulders, Harrie Peters, Anne Driessen, Anka van Eerd, Liselore Burgmans (gemeente Oss), Albert Toonen (secretaris) en Henk Smouter (projectleider) is recent bijeengewees, waarbij ieder zijn belangstelling, kennis en ervaring heeft toegelicht. Deze werkgroep gaat verder met het voorbereiden van de organisatie. Uiteindelijk is het de bedoeling dat de Tuinderij VanTosse de gehele week geopend zal zijn voor bezoekers. Dat betekent dat de bemensing goed moet zijn geregeld. Ook willen we bereiken dat het elke dag van de week mogelijk moet zijn dat vrijwilligers er terecht kunnen om in de tuin bezig te zijn.

De planning van verdere werkzaamheden en activiteiten zal voor een groot deel afhangen van financiering. Er is een subsidieaanvraag ingediend voor de verdere ontwikkeling van de Landerij en Tuinderij VanTosse in het kader van Landschap van Allure de Maashorst. Naar verwachting wordt rond april duidelijk of deze kan worden toegekend. Tot die tijd hoeven we echter niet stil te zitten. De winter tijd zal nog wel rustig zijn, maar in het voorjaar willen we toch aan de gang met noodzakelijke voorbereidende werkzaamheden als grondverbetering, aanbrengen van compost en mest, aanleg van een padenstructuur, enig noodzakelijk grondwerk en mogelijk al de aanleg van de vijver. Dit zijn zaken die niet teveel geld kosten maar wel arbeidsintensief zijn.

De aanpak van het gebouwtje moet noodzakelijkerwijs wachten totdat de subsidiering rond is, maar dat hoeft planvorming omtrent inrichting en functie niet in de weg te staan.

Al met al staat er veel op ons te wachten en we willen hierbij graag een oproep doen aan mensen die op vaste basis deel uit willen maken van de werkgroep Tuinderij VanTosse. Belangstellenden kunnen zich melden bij Albert Toonen, secretaris Landerij VanTosse

Henk Smouter

Poelen opgeschoond

Een tweetal poelen, aangelegd in De Stelt in 2000 en bij roeivereniging Aross in 2005 waren inmiddels weer zover dichtgegroeid met riet en opslag van boompjes, dat een opknapbeurt hoognodig was. Met een kraan werd de overtollige vegetatie verwijderd en de bagger eruit geschept. Precies op het goede moment, want de aanwezige kikkers hadden zich door het nog vrij warme water nog niet ingegraven terwijl de salamanders al een goed beschut winterplekje op het land hadden gezocht.

Zo'n opschoning betekent natuurlijk een behoorlijke ingreep, maar is noodzakelijk om de poelenbiotoop in stand te houden. Doordat er weer een flink aandeel open water aanwezig is kan er weer een gezonde amfibieënpopulatie ontstaan.

Henk Smouter

**Het bestuur van
Landschapsbeheer Oss
wenst u allen fijne feestdagen
en een goed 2013.**

**Om het jaar in te luiden nodigen wij
u uit op onze Nieuwjaarsborrel
op zaterdag 12 januari om 15.00 uur
op de Landschapswerf
aan de Tolstraat 3 in Oss.**

info@landschapsbeheer-oss.nl

Natuurwerkdag: erg nat, maar zeer geslaagd!

Hoewel het weer dit jaar op zaterdag 3 november met hevige regenbuien beslist niet meewerkte, was de 12e Nationale Natuurwerkdag die Landschapsbeheer Oss, evenals vorig jaar in Tuinderij VanTosse in de Stelt, hield een groot succes.

Boomgaard met oude fruitrassen

Ruim 50 volhouders (41 eigen vrijwilligers en 12 meewerkende gasten) trotseerden de regen die gedurende het grootste gedeelte van de werktijd de takken glad en de ondergrond glibberig maakte. Er was genoeg te doen in de voormalige heemtuin. Uit de hele tuin werden al eerder afgezaagde takken aangesleept, die gebruikt werden voor het opbouwen van een natuurlijke afscheiding rond het hele tuincomplex. Ook werden oude afrasteringspaaltjes en prikkeldraad verwijderd. Maar het belangrijkste en voor de meesten het meest voldoening gevende karwei was toch wel het planten van een kleine boomgaard met 22 appel-, peren- en pruimenbomen van flinke omvang van oude vergeten fruitrassen. Daarvoor werden plantteams gevormd, die tot taak hadden de bomen, compleet met plantpalen en gaasbescherming in de vooraf gegraven plantgaten te zetten. De kluit van de laatste boom (een juttepeer) mocht na de lunch door Wethouder Hendrik Hoeksema en Ad Sterkens van Brabant Wonen zorgzaam met aarde en compost worden toegedekt, waarbij de regen met bakken uit de hemel viel. Vervolgens onthulden beide heren een herdenkingsbord aan de voet van de net geplante jutepeer, evenals de 21 andere bomen, aangeschaft kon worden dankzij een gift van Brabant Wonen van €1.000. De nu nog bescheiden boomgaard zal in de komende tijd nog uitgebreid worden met o.a. oude kersensorten. Voorafgaand aan de plantceremonie was in "Huis Cumberland" de meegebrachte lunch gebruikt, vanzelfsprekend weer met de traditionele erwtensoep. In dat tuinhuis was rond 10 uur, als voorafje van het werk, ook koffie met cake geserveerd.

Rond twee uur waren de burens van Tuinderij VanTosse uitgenodigd voor uitleg over de plannen van de voormalige heemtuin. Albert Toonen, secretaris van de tuin, en Henk Smouter, projectleider van Landschapsbeheer Oss, verzorgden die uitleg en beantwoordden vragen. Eén van de bewoners gaf zich ook op als lid van de werkgroep die de activiteiten in Tuinderij VanTosse gaat uitvoeren.

Omdat de regen maar bleef vallen en alle werkers inmiddels doornat waren geworden, werd het afsluitende drankje, met kaas en worst, dat voor 4 uur gepland stond, naar voren geschoven. Bier, wijn en zelfs een borrel verwarmden de werkers wél, maar toch was iedereen blij dat hij weer naar huis mocht om droge kleren aan te trekken.

Dick Roza

Natuurwerkdag in cijfers

Aan de landelijke Natuurwerkdag, die op 3 november jl. voor de 12e keer werd gehouden, deden in het hele land 13.500 mensen mee op 453 locaties. In onze provincie werkten 1.300 vrijwilligers op 50 locaties. In vergelijking met vorig jaar waren er landelijk 500 mensen meer, steeg het aantal locaties met 53, terwijl in Brabant 100 mensen meer werkten op 3 locaties meer dan in 2011.

Geslaagde voorlichtings-avond voor vrijwilligers

In de vergaderzaal van het gloednieuwe N.M.E.-centrum Elzeneind waren op maandagavond 29 oktober ruim 40 van onze vrijwilligers bijeen om door het bestuur te worden voorgelicht over de twee nieuwe stichtingen die eind 2011 door Landschapsbeheer Oss werden opgericht.

Duidelijke uitleg en fraaie toekomstbeelden

Die stichtingen, "Landerij VanTosse" en "Werkplaats Natuur, Landschap en Cultuurhistorie" waren al wel in artikelen in de nieuwsbrieven van december 2011 en maart 2012 geïntroduceerd en functioneren ook al geruime tijd. Maar toch waren er veel vrijwilligers voor wie de doelstellingen van de twee nieuwe stichtingen en hun onderlinge verhoudingen met de al bijna 15 jaar bestaande stichting "Landschapsbeheer Oss" nog niet helemaal duidelijk waren. En óók wilde men wel eens weten wat de toekomstplannen t.a.v. van de nieuwe activiteiten zijn.

In het kort, voor wie er die avond niet bij was: De stichting "Landerij VanTosse" draagt zorg voor het akkerbeheer, de verkoop van de akkerproducten (op dit moment granen en cranberry's) en het beheer van de landerijen en opstallen. De stichting "Werkplaats NLC" staat voor projectcoördinatie in de ruimste zin van het woord.

Na een korte inleiding over de huidige stand van zaken inzake projecten en vrijwilligers gaf onze projectleider

Henk Smouter uitvoerige uitleg met beamerprojectie over de drie stichtingen en beantwoordde hij verschillende vragen die gesteld werden. Hij werd bij zijn betoog aangevuld door Liselore Burgmans, projectleider/ landschapsarchitect bij de gemeente Oss, die zeer fraaie toekomstcollages en schetsen liet zien van "Tuinderij VanTosse (de voormalige Heemtuin Cumberland), een apart project van "Landerij VanTosse", waar op 3 november de Nationale Natuurwerkdag gehouden werd. Van gemeentewege was ook nog Inge Verdonschot MA, trainee Stadsbeleid, aanwezig. Alle aanwezigen waren het er na afloop van de avond, om ca. 22.00 uur, over eens dat ze veel hadden opgestoken van de heldere uitleg van Henk Smouter, Liselore Burgmans en ook voorzitter Ronald Widdershoven, die nog wat aanvullende informatie gaf.

Dick Roza

Groots opgezette vrijwilligersdag Brabants Landschap

Bijna 300 van de 2100 vrijwilligers van Brabants Landschap, waaronder 9 van Landschapsbeheer Oss, waren op 22 september jl. aanwezig in Fort Altena in Werkendam. Daar had Brabants Landschap vanwege haar 80 jarig bestaan dit keer zelf de jaarlijkse "Dag van de Vrijwilliger" georganiseerd.

Zeven workshops en vier wandel- en fietstochten

De Dag van de vrijwilligers is traditiegetrouw de opening van het vrijwilligersseizoen van Brabants Landschap en had dit keer als thema: "Samen sterk voor het landschap". De dag wordt al sinds 1986 in september elk jaar in een andere plaats in onze provincie gehouden. De vrijwilligersgroep in die plaats is dan gastheer voor de andere 70 groepen die in Brabant actief zijn en verzorgt een dagprogramma bestaande uit een presentatie van haar werkzaamheden, een lunch en daarna een wandeling langs projecten in haar werkgebied. Ook Landschapsbeheer Oss mocht in 2006 gastheer zijn van zo'n 120 collega-vrijwilligers. Die werden 's-ochtends in café-restaurant 't Putje eerst bijgepraat over onze projecten, gebruikten er de lunch en werden daarna in twee touringcars langs alle werkplekken gereden waarbij op verschillende plekken uitgestapt werd.

De 300 gasten in Fort Altena werden na een kop koffie welkom geheten door Jan Baan, directeur van Brabants Landschap, daarna toegesproken door Marius Ernsting, voorzitter van Nederland s Overleg Vrijwilligerswerk, en Yolanda van der Vermeulen, directielid Ecologie van de Provincie Noord-Brabant. Vervolgens werden er tot aan de lunch een zevental workshops gegeven in de grote, voormalige voertuigenhal en in enkele andere ruimtes in het oude fort over vrijwilligerswerk, natuur en landschap. Workshopleiders waren o.a. Wim van Oort, Nico Ettema, Marco Renes, Pieter van Breugel en Peter Twisk. Na de lunch, die zowel in de grote hal als buiten op het zonnige terras gebruikt kon worden, was er gelegenheid om het Liniepad te wandelen of een lange gecombineerde fiets/wandelexcursie te maken naar het Oostwaardpad, natuurgebied Groenplaat of de Struikwaard. Daarvoor waren maar liefst zo'n 170 leenfietsen "ingevlogen"!

Na terugkomst van de wandelaars en fietsers rond 16.00 uur werd de informatieve en leerzame dag, die gekenmerkt werd door schitterend weer, afgesloten met een drankje en warme hapjes.

Dick Roza

De Koornbeemd b.v.

Cultuur- en Civieltechnische werken

Langendonkweg 11b 5345 HR OSS

www.dekoornbeemd.nl

MAASPARK RECREATIE

- Groepsaccommodaties (2 x 20 personen) volledig ingericht en geheel toegankelijk voor minder valide
- Losse kamer verhuur
- Sfeervol cafe met buitenterras
- Vergader- en conferentieruimte
- Verzorging van onblijt, lunch en diner
- Organisatie van activiteiten en workshops
- Een rustige, groene kindvriendelijke omgeving en camping.

Kijk voor meer informatie op onze site: LAURENSHOEVE.NL Of bel: 0486 412166

Poelstraat 3 5371KJ Dieden Tel: 0486 412166 Fax: 0486 41 53 26 E-mail: laurenshoeve@home.nl

Klussenbedrijf Wilja
Berghemseweg 94
5348 CL Oss
0412-623477
06-53460406

Voor alle aanpassingen en werkzaamheden
in en om uw woning of bedrijf
Glas, schilderwerk, behang, metsel- en stucwerk
Renovatie bad- en tegelwerk
Elektra en tuinwerk

ETEN BIJ
Speciaalbierbrouwerij Oijen

Oijense Bovendijk 61, 5394 LA Oijen, tel.: 0412492217

Brouwer's
Hap & Tap

www.brouwershapentap.nl

LOONBEDRIJF PETER LOEFFEN

Waterstraat 5, 5374 KB SCHALJK • Tel.: 0486-461505 • Fax: 0486-464230

Kort Nieuws

Landschapsbeheer op erfgoedmarkt

Zondagmiddag 11 november werd op de erfgoedmarkt in de Osse bibliotheek de eerste digitale erfgoedkaart gepresenteerd door wethouder Reina de Bruijn. Die markt, waaraan 9 standhouders, waaronder Landschapsbeheer Oss, deelnamen, was georganiseerd door Bibliotheek Oss in samenwerking met het Stadsarchief Oss.

Landschapsbeheer matcht met erfgoed

De erfgoedkaart brengt het vele erfgoed in de gemeente Oss onder de aandacht voor zowel de eigen inwoners als toeristen. Op de kaart zijn tientallen foto's en teksten per locatie opgenomen. Ook staat er een link naar de websites van de betrokken erfgoedorganisaties. De kaart is gemaakt door het Team Cultureel Erfgoed (TCE) samen met Bibliotheek Oss en bevat vijf onderwerpen: landschap, archeologie, dorp en stad, gebouwen en "uitgebeelde verhalen". Landschapsbeheer Oss was beslist geen vreemde eend op de erfgoedmarkt tussen de stands van Stichting de Werkende Mens, Heemkundekring Megen, Haren, Macharen, Erfgoedlokaal Haren ons Dorp, Stichting Herpen in Woord en Beeld, Maaslandgilde, Museum voor vlakglas- en emaillekunst, Museum Jan Cunen en Stadsarchief Oss. We hebben meer dan voldoende raakvlakken met archeologie, heemkunde en cultuurhistorie; denk aan onze projecten Eendenkooi Macharen, Erfdijk in Herpen, natuurherstel in de Stelt (biodiversiteitstuin, cranberry's) en onze bemoeienissen bij het Vorstengrafmonument en de grafheuvels in Zevenbergen. Kijk voor alle informatie op www.toerismeOss.nl. (DR)

Landschapsbeheer in de media

Onze cranberrypluk in september en oktober trok op woensdag 17 oktober zowel het Brabants Dagblad als DTV naar onze akker in de Stelt. Dat resulteerde in een reportage van DTV op 17 en 18 oktober en een groot artikel met foto op de voorpagina van het regiodeel van het Brabants Dagblad op 18 oktober.

Natuurwerkdag karig be-deeld met publiciteit

De landelijke Natuurwerkdag op 3 november in Tuinderij VanTosse in de Stelt kreeg helaas maar weinig publiciteit toebedeeld in de plaatselijke media. DTV had vanaf 31 oktober een vermelding in de "Agenda" en een tweetal "mini's" op het scherm staan, maar kwam helaas op de dag zelf niet met een reportageploeg. Het Brabants Dagblad had een klein aankondigingsartikel in haar editie van 31 oktober en De Sleutel had dezelfde dag op de voorpagina een korte aankondiging met een algemene sfeerfoto van wilgen knotten. Regio Oss had op 2 november een heel klein stukje waarin Landschapsbeheer Oss samen met de scouting uit Schaijk als werkplek werd genoemd. Op de Natuurwerkdag zelf besloot het Brabants Dagblad een bezoekje te brengen aan de locatie Nuland van Landschapsbelang Maasdonk en deed daarvan verslag in de krant van 5 november. De krant zette wel een foto met een heel kort verslagje van het planten van één van de fruitbomen door wethouder Hendrik Hoeksema in Tuinderij VanTosse op de website op 3 november. (DR)

Zwerfafval... weg ermee!

Het opruimen van zwerfafval in de steden en buitengebieden krijgt zowel in ons land als daarbuiten nog steeds veel aandacht.

Maart 2013 weer opruimactie in de Stelt!

Zo was de op 23 september jl. gehouden wereldwijde actie "Keep it a clean day" een groot succes. In zo'n 100 landen deden 2 miljoen mensen mee aan die actie. En veel van onze vrijwilligers zullen zich ook nog wel de grote actie "Maas schoon, doen gewoon" herinneren op 12 maart 2011, waarbij zo'n 300 vrijwilligers, waaronder een veertigtal van Landschapsbeheer Oss, ruim 75 kilometer Maasoever in onze regio van aangespoeld afval ontdeden.

Volgend jaar zal weer, nu van 9 t/m 16 maart, de "Week van Nederland schoon" gehouden worden, met als hoogtepunt de landelijke opschoondag op zaterdag 9 maart. Ook Landschapsbeheer Oss zal, zoals al vele jaren gebruikelijk is, een grote opruimactie in natuurgebied "De Stelt" houden. Gekozen is voor woensdag 13 maart. Schrijf die datum dus alvast in je agenda. Kijk voor alle landelijke schoonmaakacties op: info@nederlandschoon.nl (DR)

VanTosse honing als relatiegeschenk van gemeente

Van de twee bijenkasten die vanaf 23 mei jl. op het dak van het gemeentehuis stonden, is op 21 september de eerste honing door Albert Toonen namens de imkervereniging aan wethouder Hendrik Hoeksema aangeboden.

Deel bijen helaas verloren gegaan

De potjes, voorzien van het etiket VanTosse, zullen door de gemeente als relatiegeschenk gebruikt worden. Als dank voor de honing heeft wethouder Hoeksema een bedrag van 100 Euro gegeven. Dat geld is door de vereniging gebruikt om het nieuwe onderkomen van de bijen in het nieuwe NME-centrum uit te breiden. De oogst aan honing van de twee kasten waarin in mei dit jaar twee volken met zo'n 30.000 bijen gehuisvest waren, was helaas aanzienlijk minder dan de ca. 40 kilo waarop gehoopt was. Een volk verdween door onbekende oorzaak en het tweede volk was flink uitgedund. (DR)

Ledental Natuurmonumenten weer in de lift!

Natuurmonumenten heeft, na vele jaren van dalende aantallen - in 2001 telde men maar liefst 970.000 leden - in 2012 weer een kleine stijging van 4.500 nieuwe leden/donateurs geboekt. Men telt nu 732.000 leden. Daarnaast zetten 3800 actieve vrijwilligers hun beste beentje voor in het afgelopen jaar.

OERRR-initiatief en meer zichtbaarheid

Directeur Jan Jaap de Graaf is van mening dat de grotere zichtbaarheid van zijn organisatie in het publieke en politieke debat en ook de strategie "Komt dat zien". Het OERRR-initiatief (speciaal voor de jeugd) debet zijn aan de hernieuwde groei van het ledental in 2012. Daardoor brengt de natuurorganisatie de schoonheid en de waarde van de natuur dicht bij de mensen. Dit gebeurt o.a. ook via Twitter, waar 32.000 mensen de boswachters van Natuurmonumenten volgen. Boswachters, vrijwilligers en leden zijn ongelooflijk belangrijk voor de natuurorganisatie! Ze dragen bij aan een sterke organisatie die middenin de samenleving staat en haar verantwoordelijkheid neemt. Natuurmonumenten gaat de komende jaren door op het ingeslagen pad, maar dan onder leiding van een nieuwe algemeen-directeur. Per begin 2013 neemt Marc van den Tweel, afkomstig van het Ronald McDonald Kinderfonds het stokje van Jan Jaap de Graaf over! (DR)

Column

Van oud en nieuw en wat gezegends er tussen in

Het is weer de tijd van goede voornemens, stoppen met roken, minder alcohol nuttigen, afvallen en zo nog wat van die zaken.

Het is heel gemakkelijk, je moet gaan wandelen!! Dan gebeuren al die zaken tegelijkertijd, je mag niet roken in de natuur, je valt af als je iedere dag een uurtje wandelt en om alcohol te drinken heb je geen tijd. Dus: ga wandelen.

Wandelen dat kun je nu in Oss. We hebben die fantastische wandelknooppunten overal neergezet en al die tussenpalen die daar bij horen. En mooi is het in de gemeente Oss. Wat een buitengebied hebben we toch, water, polders, stad, dorpen, en de bossen en hei in het zuiden. Voor elk wat wils.

Onlangs verscheen het boek met foto's van Daan Scholten over Oss in de jaren 50 en 60. Wat hebben we toch veel vernield in Oss. Prachtige panden omgeduwd, hele straten naar de filistijnen geholpen en dat alles in het kader van de vooruitgang. Laten we daarom extra zuinig zijn op dat alles wat we nog steeds hebben. De Stelt met z'n akkers en zandpaden. De mooie wegen met prachtige laanbomen, het groen in de stad, met als het kan wat minder gras en meer natuurlijk groen. Niet te vergeten Het Herperduin, het Vierwindenbos, het Ossermeer, en verder alle kleine mooie stukjes natuur in het Osse Landschap. De poelen en wielen, de Hertogswetering, de akkers met houtwallen, de Maaswaterwaarden en zo kan ik nog wel een tijdje doorgaan. Als je hier nieuw in de gemeente Oss komt denk je dat je in een industriestad komt, tenminste dat heb je gehoord van je vrienden en kennissen. Maar wat een verrassing, het is een stad vol natuur! en veel groen en historie. Kijk eens naar de dorpen rond de stad Oss. Ravenstein, Megen, eeuwenoud en vol geschiedenis. Lith, dorp aan de rivier, onderwerp van romans en films. In Oss stond in de middel-eeuwen zelfs een kasteel. Stadsrechten vanaf 1399 en ga zo maar door. In ons midden hebben we zelfs een echte ridder, die alles van die geschiedenis van Oss afweet. Als je wat wilt weten van wat Oss heeft betekend moet je het hem vragen. Hij vertelt er graag over, hij heet Gerrit Smits.

En wij mogen in dat gebied mooie dingen doen, herstellen, onderhouden en inrichten.

Ik wens dat we dat nog jaren mogen doen, en ik neem me voor daar nog lang met alle vrijwilligers van te genieten!

Beschouwer

Vrijwilligersdag Natuurmonumenten

Zaterdag 1 september bood het team Noord/Oost Brabant en Mook van Natuurmonumenten haar vrijwilligers weer de jaarlijkse vrijwilligersdag aan. Deze keer was de locatie de fraai gerestaureerde en eeuwenoude Jacobushoeve in Well (Gld) die in gebruik is als galerie en kunst- en ontmoetingscentrum.

Wel burchten, geen bevers gezien!

Namens Landschapsbeheer Oss waren aanwezig: Ton Velders, Henk van Grunsven, Tonnie Wittenberg en Dick Roza. De ruimte in de Jacobushoeve, waar o.a. schilderijen van geestelijk gehandicapten geëxposeerd waren, leende zich perfect voor de vrijwilligersdag, waar zo'n 60 personen aanwezig waren. In de ochtend hadden die, na een welkomstkoffie met diverse soorten heerlijke taart, kunnen luisteren naar presentaties van de afdelingen Mook, Hedel en Drunen- Heusden over hun werkzaamheden voor Natuurmonumenten. Ton mocht, namens Landschapsbeheer Oss, wat vertellen over de eendenkooi in Macharen. Interessant was ook de lezing met

beelden over de beverpopulatie langs de Maas in Noordoost-Brabant van Peter Twisk, natuurillustrator en vleermuisdeskundige. Na dat presentatieprogramma was er een uitgebreid en culinair hoogstaand lunchbuffet, verzorgd door "Eat & Joy" uit Kerkdriel.

Na de lunch werd er, bij schitterend zomerweer, een twee uur durende wandeling gemaakt door het nieuwe natuurgebied "De Hedelse Bo venwaard", nabij de brug in de A2 over de Maas, waar de bever leeft. We zagen wel enkele burchten, maar de bever zelf (een nachtdier) bleef onzichtbaar.

Spectaculaire start van de wandeling was een oversteek met de terreinwagen van Natuurmonumenten door een oude rivierarm van de Maas. Langzaam reed de wagen, de laadbak vol met wandelaars, het water in en klom vervolgens met volle vaart grommend de andere oever weer op. Steeds opnieuw, tot de hele groep over was. Na de wandeling werd met onze eigen auto's weer terug gereden naar Well, waar in de Jacobushoeve nog lang werd nabijgepraat bij een heerlijk glas bier of wijn en, door "Eat & Joy" verzorgde, culinaire bordelicatesen. (DR)

Landschapsbeheer op Facebook

Vanaf heden is Landschapsbeheer Oss ook actief op Facebook. Via dit sociaal medium willen we een breed publiek op de hoogte brengen van nieuws, activiteiten, foto's en/of andere leuke onderwerpen over Landschapsbeheer Oss.

We hopen dat Facebookbezoekers onze berichten "leuk" vinden door op de knop "Vind ik leuk" te klikken. Op deze manier worden onze berichten gedeeld met zijn/haar eigen vrienden en hopen wij nog meer naamsbekendheid te krijgen! Kortom: log in of maak een account aan op Facebook en wordt vriend! (RC)

Nieuwe kinderboerderij en NME-centrum geopend

Vrijdag 12 oktober heeft wethouder Hendrik Hoeksema in aanwezigheid van een groot aantal genodigden de totaal vernieuwde kinderboerderij "De Elzenhoek" en het NME-centrum in wijkpark de Ruwaard officieel geopend. De zondag daarop konden tijdens een open dag vele honderden bezoekers kijken hoe mooi alles geworden was.

Duurzaamheid en educatie hand in hand

De totale nieuwbouw van het sterk verouderde complex heeft precies een jaar geduurd en het resultaat overtreft alle verwachtingen. De nieuwe Elzenhoek is bijna twee keer zo groot geworden als de oude en beslaat nu een ruimte van 1,5 hectare. Rondom een groot, knus binnenplein, met daarop een drietal vijvers met schildpadden en vissen (w.o. steur), zijn drie uit ceder- en bamboehout opgetrokken gebouwen gesitueerd. Die zijn bijzonder duurzaam gebouwd: op het dak liggen zonnepanelen, voor de isolatie werd sedum gebruikt en er werd leemverf toegepast voor de wanden. Een gebouw huisvest het NME-centrum, dat nu een veel grotere plaats op het complex inneemt dan op het oude. Daarin een groot en compleet ingericht leslokaal waarin jaarlijks zo'n 9.000 basisschoolkinderen alles over de natuur en het milieu te weten komen. In hetzelfde gebouw zijn nog enkele kleinere zaaltjes, het kantoor van de leiding en nog een grote vergaderruimte, compleet met beamer en koffiezetapparaat, te gebruiken voor allerlei doeleinden. Zo werden er op 29 oktober nog een veertigtal van onze vrijwilligers bijgepraat

over de gang van zaken in onze organisatie. De andere twee gebouwen herbergen agaatslakken, muizen, parkieten, boomeekhoortjes, cavia's, konijnen, landschildpadden en zelfs wandelende takken. De pony's, Schotse Hooglanders, ezels, geiten, schapen, varkens, pauwen etc. zijn zowel in de stallen als op de grote weide te zien. Ook zijn er nog een kinderfeesthuisje, een educatief imkershuisje voor de bijen, een insecten-ontdektuin, een moestuin en een natuurspeeltuin met boomstammen, takken en modderwater.

De Gemeente Oss, Brabant Wonen en Waterschap Aa en Maas waren de drie grote pijlers onder het nieuwe project, financieel ondersteund door een twintigtal sponsors. Vele tientallen vrijwilligers, die ook al tijdens de bouw de handen flink uit de mouwen staken, zorgen er samen met coördinator Tahita Visser voor dat zowel de dieren als de bezoekers niets te kort komen.

De nieuwe kinderboerderij mocht zich al direct na de publieksopening op zondag 14 oktober in een overweldigende belangstelling verheugen. Maar liefst 15.000 kinderen, ouders en grootouders kwamen er een kijkje nemen. Zoveel bezoekers in één week is een record; nooit eerder in de geschiedenis van de Elzenhoek kwamen er zoveel mensen op bezoek. Als die belangstelling zo blijft, zal het jaartotaal van 135.000 bezoekers zeker gebroken worden! De kinderboerderij is elke dag geopend van 10.00 tot 16.30 uur. (DR)

Logés weer naar huis

Met de opening van de nieuwe kinderboerderij Elzeneind in wijkpark de Ruwaard moest Landschapsbeheer Oss afscheid nemen van een zestal logés. Die logeerden tijdens de bouw van het complex een jaar in de voormalige heemtuin in de Stelt.

Weer volop aandacht van kinderen!

Die gasten, de Schotse Hooglanders Harrie en Anne, de ezels Meneer Gijs en Pim en de pony's Willem en Hendrik, hebben het in de Stelt best naar hun zin gehad, maar waren toch dolblij dat ze op 10 oktober hun nieuwe stal en de grote weiden bij de kinderboerderij mochten betrekken.

Tenslotte was het vaak nogal erg stil in de oude heemtuin en ze misten de honderden kinderen die normaal de boerderij bezoeken natuurlijk erg. Bij hun aankomst in hun nieuwe home waren ze door het dolle heen en loeiden, renden en sprongen van blijdschap. De Hooglanders mochten per trailer naar huis (één van hen had nogal wat moeite met "instappen") en de ezels en pony's ondernamen de terugreis lopend. (DR)

Tentoonstelling "Groenrijk Haren"

In het erfgoedlokaal "Haren ons dorp", gevestigd aan het Kerkplein in Haren, naast het voormalige klooster Bethlehem, is nog op de zondagen 6 januari, 3 februari en 3 maart de tentoonstelling "Groenrijk Haren" te bezichtigen.

Ook bodemvondsten te zien

In deze tentoonstelling wordt aandacht besteed aan het "buiten leven" in het groenrijke gebied rondom Haren, vanaf de prehistorie tot aan de tweede helft van de twintigste eeuw, waarin de Beerse Overlaat voor heel veel wateroverlast zorgde. Een tastbaar bewijs van die wateroverlast is de opnieuw aangelegde Groenendijk, die het water van de buiten zijn oevers getreden rivier de Maas buiten het dorp moest houden. Die dijk, waaraan Landschapsbeheer Oss nog meewerkte en die op 14 juli 2002 officieel geopend werd, is nu samen met een deel van de Maasuiterswaard een prachtig wandelgebied met waardevolle flora en fauna. In het gebied rond Haren leefde men vroeger van de opbrengst van de jacht en de landbouw. Maar het gebied was ook een bron van ontspanning voor de mensen uit het dorp. Men ging er wandelen en de kinderen speelden nog buiten. Kortom, er viel van alles te beleven!

Op de expositie tonen amateur-archeoloog Gerard Smits uit Oss en amateur-geoloog Jan van de Coolwijk uit Berghem hun bodemvondsten uit het gebied, uiteenlopend van Romeinse sierraden tot mammoetresten. Kijkdozen met agrarische voorstellingen geven een goed beeld van het boerenleven van vroeger. Verder zijn er vitrines met kinderspeelgoed, een miniatuurkermis en een miniatuur fietsverzameling. Het "Rijke Roomse" leven wordt in beeld gebracht met een foto-impressie van de bekende Osse fotograaf Daan Scholte.

De expositie is geopend van 11.00 tot 15.00 uur en de toegangsprijs bedraagt €1,50 p.p. Kinderen tot 12 jaar gratis. Bezoek in groepsverband buiten de openinguren uitsluitend op afspraak. Telefoon: 0412-462592 of e-mail: s.arts@harenonsdorp.nl (DR)

Landschapsbeheer was op twee markten

In de maand oktober waren we weer met een kraam aanwezig op twee manifestaties n.l. op het oogstfeest bij de Kilsdonkse molen in Heeswijk-Dinther op 7 oktober en op de Herfstmarkt in de Heische Hoeve in Loosbroek op 21 oktober.

Grote drukte en goede verkopen

Op het terrein bij de Kilsdonkse molen (bij onze vrijwilligers bekend door ons uitstapje op 18 augustus jl.) was het op de eerste zondag van de maand oktober met schitterend weer een grote drukte. Niet alleen bij de twee molens waar meel werd gemalen van ons graan en waar olie werd geslagen, maar ook bij het dorsen van ons graan door de "Stofvreters" en bij de boeren van de Museumboerderij en bij het bakken van het speltbrood door de bakkers van Lamers. Maar er was ook een leuke, knusse fair, met een twaalfal kraampjes, waar o.a. honing en kaas verkocht werden, melk gekarnd werd en touw geslagen werd. Onze kraambemanning, bestaande uit Pim Rinses, Emmy Simons en René Mulder, verkocht goed van onze cranberry-producten. Ook onze vers geplukte cranberry's kregen volop aandacht. Een flink aantal van onze vrijwilligers kwam, nu veelal met hun partner, óók nog even langs. Muziek en zang zorgden voor een leuke begeleiding van dit zeer geslaagde oogstfeest.

Kok maakte heerlijke cranberry-gerechtjes

Ook op de herfstmarkt, die op 21 oktober voor de eerste keer gehouden werd in de Heische Hoeve in Loosbroek, was Landschapsbeheer Oss met een

standje aanwezig. Die markt markeerde het begin van het herfstseizoen en toonde allerlei aspecten van natuur, jacht, visserij, culinair genieten en lifestyle in en rond de Maashorst. Het was er druk, maar gezellig en er waren allerlei producten, zoals wild, paddenstoelen en wijn, te proeven en te koop. De kok van de Heische Hoeve maakte met onze verse cranberry's de heerlijkste gerechtjes. Ronald Widdershoven, die onze kraam bemande, verkocht naast de verschillende sappen, sauzen en compotes ook een tiental kilo's verse VanTosse cranberry's. (DR)

Boek oude fruitrassen

Nu we in Tuinderij VanTosse in de Stelt begonnen zijn met de aanplant van een boomgaard met bomen van oude fruitrassen, willen we u wijzen op een interessant boekje over oude fruitrassen, dat enkele jaren geleden verscheen.

Schoone van Boskoop

Het boekje, samengesteld door Henny Rossel, beschrijft in 162 pagina's, 44 appel, 14 pruimen en 19 perenrassen uit lang vervlogen tijden, waarbij telkens de herkomst en de teelt-eigenschappen zijn beschreven. Alle beschrijvingen zijn voorzien van fraaie afbeeldingen, verzorgd door Lineke Rekers. En wie wil er nu niet méér weten van bijvoorbeeld de appel met de mooie naam "Dubbele Zure Paradijs" of de wellicht wat bekendere "Schoone van Boskoop"? "Oude Fruitrassen" is een uitgave van Reed Business, kost €19,95 en is bij de boekhandel te koop of te bestellen onder ISBN 9789054391890. (DR)

Paddenstoelenhuis geopend

Op 9 november werd onder grote belangstelling het Paddenstoelenhuis van René en Marja van de Vorle aan de Achterschajkstraat 16a in Berghem geopend. Ook de open dag, twee dagen later, mocht zich in een overweldigende belangstelling verheugen.

Scala aan mogelijkheden

René en Marja zitten al zo'n 17 jaar in de paddenstoelen. Vanaf 1995 tot 2005 kweekten ze op de huidige locatie uitsluitend witte champignons. Daarna besloten ze zich te gaan specialiseren. Ze kozen in 2009 voor de teelt van kastanje-champignons, portabella's en verschillende andere soorten eetbare paddenstoelen. Maar het echtpaar wilde nog veel meer dan alleen paddenstoelen kweken en deze op markten verkopen. Ze wilden voorlichting geven over paddenstoelen, mensen leren ze te bereiden en ze laten proeven dichtbij hun kwekerij. Daarom gaven ze Mulders Van den Berk architecten opdracht een aparte ontvangstruimte te realiseren, waar alle facetten van bezoeken, voorlichting, presenteren, zakelijke ontvangsten, educatie, eten en shoppen onder 1 dak te vinden zouden zijn. En dat resulteerde in een zeer fraai modern gebouw: het Paddenstoelenhuis, dat gebouwd werd naast de productieruimten. Maar met de ingebruikname van het Paddenstoelenhuis is echter nog lang geen einde gekomen aan de ambities van René en Marja. Ze dromen nog van een paddenstoelentuin, de aanleg van een spannende paddenstoelenproeftuin en een educatief programma rondom paddenstoelen. Het certificaat "Klasseboeren" hebben ze inmiddels al verkregen! Kijkt u voor heel veel informatie over het Paddenstoelenhuis eens op de uitgebreide website: www.hetpaddenstoelenhuis.nl of mail/bel voor informatie via email: info@vande-vorle.nl of tel. 0412- 403326. (DR)

Spierings kreeg "Groene Lintje"

Jasper Spierings van Landwinkel Spierings aan de Oijenseweg mocht op 7 september jl. uit handen van Gebert Lucassen van Groen Links een "Groen Lintje" in ontvangst nemen.

Groen en duurzaam

Het "Groene Lintje" is een onderscheiding die eenmaal in de twee jaar wordt uitgereikt aan mensen, bedrijven, verenigingen of instellingen die in de Gemeente Oss groen en duurzaam bezig zijn. Op 4 juni 2010 kreeg onze werkcoördinator Ton Velders op het grasveld naast de Groene Engel van Liesbeth van Tongeren (die Femke Halsema verving) voor de eerste keer zo'n groene onderscheiding uitgereikt.

Landwinkel Spierings won de onderscheiding van zorgboerderij "De Burgthoeve" in Oijen, Imkersvereniging Oss en het inmiddels opgeheven comité "Kan Heus Beter" uit Ravenstein. Het bedrijf verdiende de prijs door optimale duurzaamheid in combinatie met haar streekproducten, waaronder de kazen die men zelf maakt van de melk van de eigen koeien die zoveel mogelijk in de wei lopen. Omdat bijna alle producten in de winkel uit de directe omgeving afkomstig zijn, komen er maar heel weinig "foodmiles" aan te pas. "Producten die in de supermarkt liggen, hebben gemiddeld een reis van 4.000 kilometer achter de rug", zo zei Jasper Spierings tijdens de aanbidding van het lintje (zie foto Brabants Dagblad). (DR)

Wat deden we?

De vorige opsomming van onze werkzaamheden besloten we op 25 augustus. Daarna werkten we t/m 14 september vier ochtenden in de Eendenkooi in Macharen om daarna op 21 september weer eens een dag op de Erfdijk in Herpen te besteden aan het verwijderen van Amerikaanse vogelkers en het opschonen van de paddenpoel. Vervolgens ging alle aandacht naar onze cranberry-akker, waar we de laatste werkdag van september en de hele maand oktober met gemiddeld 30 vrijwilligers per ochtend bezig waren om ca. 600 kilo bessen te oogsten. De landelijke Natuurwerkdag op 3 november waren we in Tuinderij VanTosse (zie apart verslag) en daarna was ons vertrouwde Vierwindenbos op 7 november weer eens aan de beurt voor een opknappbeurt rondom de Perenvijver en het schone van het wandelpad. Een dikke week later, op 16 november, werd door een klein groepje opnieuw aan het opschonen van het rolstoelpad gewerkt, terwijl de rest van de (36 man grote) groep een nieuw hek zette bij de ingang van Tuinderij vanTosse en het nieuw verworven deel van de tuin omheinde. Ook op 24 november werd er aan de afrastering en het toegangshek gewerkt, terwijl enkele andere groepen vogelkers in het bos rondom bestreden. We besluiten deze opsomming met de werkdag van 30 november, waarop we weer vogelkers verwijderden in het Vierwindenbos. De gemiddelde opkomst van de afgelopen periode was weer hoog: zo'n 28 personen per ochtend. (DR)

Jaarverslag 2011

Het jaarverslag van Landschapsbeheer Oss over het jaar 2011 is verschenen en ligt elke dinsdag tussen 9.30 en 12.00 uur ter inzage tijdens de inloopochtend op onze werf aan de Tolstraat. In dat verslag o.a. een activiteitenoverzicht van onze projecten en vrijwilligers, een financieel overzicht en een lijst van projecten die nog gepland staan. (DR)

Bewoners beheren buurt

Evenals in vele andere steden en dorpen van ons land moet de Gemeente Oss bezuinigen op aanleg en onderhoud van de openbare ruimte. Daarom startte de gemeente Oss een plan om de bewoners, individueel of in buurtverband, zoveel mogelijk zelf die openbare ruimte te laten beheren.

Alle initiatieven welkom

Dat kan bijvoorbeeld door het opruimen van zwerfafval, individueel of in groepsverband, of door het onderhouden van boomspiegels, groenstroken en speelterreinen, de aanleg van moes-, kruiden- of bloementuinen en stoep- en geveltuinten. Dit alles met inachtneming van bepaalde spelregels. Het kan ook zijn dat men niet alles zelf mag doen of dat de gemeente toch een deel van de taken blijft uitvoeren. Daarom wordt door de gemeente samen met de buurtbewoners een onderhoudscontract opgesteld. De Gemeente Oss heeft een handig foldertje gemaakt over het project "Bewoners beheren de buurt" en biedt ook heel veel informatie aan via haar website: www.oss.nl/bewonersbeherenbuurt. (DR)

Stamtafel Oss over Landschapsbeheer Oss geïnformeerd

Ongeveer 25 leden van de Stamtafel Oss weten sinds 29 september alles over Landschapsbeheer Oss. Toen kregen ze tijdens hun algemene ledenvergadering, in een zaaltje van Paviljoen de Geffense Plas, alles over ons werk en onze doelstellingen te horen.

Saamhorigheid en gezamenlijke interesse

De Stamtafel Oss is een besloten mannengezelschap met ongeveer 30 leden. Het zijn in de regel goed opgeleide 60-plussers, die tijdens hun werkzame leven verantwoordelijke en leidinggevende posities hebben bekleed in de publieke of private sector of zelfstandige beroepen hebben uitgeoefend. Ze zijn vaak ondernemend, dit in de breedste betekenis van het woord. Ze hebben een ruime en brede interesse voor veel uiteenlopende zaken. Gevoel voor cultuur en oog voor elkaar spelen een belangrijke rol bij de Stamtafel Oss. Tegenwoordig zijn stamtafelleden niet meer verbonden aan een sociale status. Enkel zaken als saamhorigheid, vertrouwde en gemeenschappelijke interesse spelen een belangrijke rol. De Stamtafel organiseert één keer per maand een lezing in een zaaltje van Paviljoen de Geffense Plas en gaat ook één keer per maand op bezoek bij een bedrijf, naar een tentoonstelling of naar een museum. Zowel de lezingen, die over veelsoortige onderwerpen gaan, als de bezoeken, zijn spannende en inspirerende activiteiten met verrassende doorkijkjes op actuele zaken.

Na afloop van onze voordracht over Landschapsbeheer Oss mochten we vijf "tafelars" noteren als lid van onze vriendenclub.

Voor meer info over Tafelronde Oss: Secretaris Jan van Leeuwen, Irenelaan 5, 5342 EK Oss, telefoon 0412-634091, mail leeuwenjan@hotmail.com (DR)

Natuurbladen ondergingen een metamorfose

Niet alleen onze nieuwsbrief kreeg dit jaar een opvallende facelift, maar ook de tijdschriften van de drie natuurorganisaties Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en IVN-Nederland werden totaal gemoderniseerd.

Grote prijs voor "Puur Natuur"!

Zo wijzigde Natuurmonumenten de naam van haar orgaan "Natuurbehoud" begin dit jaar in "Puur Natuur" en vernieuwde de inhoud en lay-out drastisch. Zó drastisch, dat het blad door de vakgroep "Grand Prix Customer Media" tijdens een bijeenkomst in Haarlem op 22 november, werd uitgeroepen tot "Lancering van 2012", een grote onderscheiding in tijdschriftenland. "Puur Natuur" werd geselecteerd uit maar liefst 95 inzendingen! Nog elf andere media kregen eveneens awards in andere sectoren. De jury was zeer onder de indruk van "Puur Natuur" en hoopt dat het blad erin zal slagen het hoge niveau vast te houden. Maar ook de collega-natuurbeheerders zaten niet stil. Staatsbosbeheer herdoopte eveneens dit voorjaar haar magazine "Onverwacht Nederland" in "Naar Buiten" en restylede haar blad volledig, terwijl IVN-Nederland gelijktijdig haar orgaan "Mens en Natuur" veranderde van een oubollig contactorgaan voor IVN'ers in een volwaardig en zeer leeswaardig natuurmagazine, dat zich nu beslist kan meten met de tijdschriften van Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer. Alle drie de media verschijnen eenmaal per seizoen. (DR)

Kerstwandeling met het IVN

Om uit te buiken van het kerstmaal van eerste kerstdag en om weer trek te krijgen in dat van tweede kerstdag kunt u met het IVN op **woensdag 26 december** een kerstwandeling maken door de mooie natuur van Herperduin. Men vertrekt om 10.00 uur vanaf de parkeerplaats aan het eind van de Bosweg in Koolwijk. De wandeling is 5 kilometer lang en zal zo'n 2,5 uur duren. Voor meer info: www.ivnoss.nl, Frank van Dorst 0486-462889 of 06-52483313. Email: frankvandorst@home.nl. (DR)

Nog meer wandelingen!

Ook begin 2013 kunt u weer wandelen met IVN.

Zondag 6 januari is er een winterwandeling door de Hooze Vossel, die 8 kilometer lang is en 3 uur duurt. Gestart wordt om 10.00 uur bij het Bomenpark, Vosselweg 3 in Heesch.

Zondag 17 februari gaat men vogels spotten in de polder. Wie om 10.00 uur bij de parkeerplaats van Sporthal de Rusheuvel aanwezig is, kan mee. De vogelspeurtocht is 5 kilometer en duurt 2,5 uur. Tenslotte kunt u de winter uitluiden en de lente binnenhalen op **zondag 10 maart** in Herperduin met een wandeling die 5 kilometer lang is, 2 uur duurt en om 10.00 uur begint aan de parkeerplaats van natuurtheater Hoessenbos in Berghem. Voor meer info: www.ivnoss.nl, of zie artikel hierboven. (DR)

Ronald en Maaïke in "Dat is Oss"

Onze voorzitter Ronald Widdershoven en zijn (bekende) dochter Maaïke speelden op woensdag 12 december de hoofdrol op de gemeentelijke website "Dat is Oss".

Evenwicht en variatie in de natuur

Op die website vertellen allerlei bekende Ossenaars wat ze vinden van de natuur in het Osse buitengebied. Middels een grote aankondiging met kleurenfoto in het in de Regio Oss ingevoegde katern "Oss Actueel" van 12 december werd de lezers geadviseerd om het verhaal van Ronald en Maaïke dat getiteld is: "Ga er op uit met je kinderen" op de website te lezen. Ronald waardeert het evenwicht in de Osse natuur en zijn dochter kan genieten van de grote variatie van het landschap waaraan ze uit haar jeugd zoveel mooie herinneringen heeft. Ze komt er zoveel als mogelijk is terug, om dan samen met haar kind en hond te gaan wandelen, bijvoorbeeld in De Stelt of bij het kabouterbos bij Natuurcentrum Slabroek in Nistelrode. (DR)

Dat is... Oss

IVN-wandelingen in de Stelt blijven populair

De wandelingen die de natuurgidsen van IVN-Oss al vele jaren regelmatig door natuurgebied de Stelt houden, verheugen zich nog steeds in een grote belangstelling.

Zeer bijzonder: de elzen-vlag!

Zo waren er op zondag 11 november weer zo'n 30 mensen die zich door de gidsen Maarten Decates en Frans van Welie alles over de natuur in het mooie bosgebied lieten vertellen. De gidsen konden deze keer iets bijzonders laten zien wat ze zelf ook niet vaak tegen komen nl. een "elzenvlag".

Elzenpropen hangen soms de "vlag" uit door de vorming van een tamelijk zeldzame vruchtgal. Deze gal wordt veroorzaakt door een parasitaire schimmel. Als gastheer gebruikt deze schimmel de zwarte elzen. De schimmel vestigt zich in het vrouwelijke elzenkatje en zorgt ervoor dat één van de schutbladen van het elzenkatje een abnormaal groeipatroon vertoont en enkele centimeters lang kan worden. Dit bijzondere verschijnsel kreeg de mooie naam "elzenvlag". (DR)

landwinkel®
Spierings

Van het land direct naar de klant!

Groenten, Fruit, Verse salades, Boeren zuivel, Kaas, Vlees, IJs, Streekproducten en Geschenken

Onze openingstijden:

ma	gesloten
di t/m vr	10:00 - 18:00
za	9:00 - 17:00

Wist u dat de familie Spierings, naast het melkvee bedrijf en de

sierviskwekerij, ook een Landwinkel heeft? Hier vindt u een ruim assortiment verse producten uit de regio, waaronder VanTosse streekproducten. Kom snel eens langs, wij helpen u graag!

U vindt ons aan de Oijenseweg 284 in Oss, net buiten de Oijense Zij naast Spierings Vis.

Oijenseweg 284 - Oss - www.landwinkelspierings.nl

Ruijs TUINTECHNIEK

Beregeningsinstallaties
www.regenopafroep.nl

Houtversnipperservice
www.houtversnipperservice.nl

RUIJS TuinTechniek
M 06-51286021

Te koop hardhout

Eiken, gezaagd in handzame stukken, los gestort, € 40 per m3

Gemengd (o.a. eik, els, es, berk) idem, € 35 per m3

Eiken gekloofd, gestapeld, € 80 per m3
Eiken gekloofd, los gestort, € 45 per m3

Gemengd gekloofd, gestapeld, € 70 per m3
Gemengd gekloofd, los gestort, € 40 per m3

Het hout is af te halen op dinsdagmorgen tussen 9.30-12.00 uur op onze Landschapswerf in de Tolstraat 3, Oss (naast industrie-terrein Vorstengrafdonk).

Meer informatie: 06-54288252 en/of 06-20894923

Werkgroep Landschapsbeheer Oss

Mededelingen en Werkdagen

Collega Vrijwillig(st)ers,

Dit is weer de laatste Nieuwsbrief van 2012 en zoals gebruikelijk op het einde van het jaar kijken we even achterom maar vooral vooruit.

Achterom kijkend is vooral kijken naar een succesvol jaar waar we met z'n allen weer veel tot stand hebben gebracht in de Osse natuur, de werkzaamheden strekten zich weer uit in de steeds groter wordende Osse gemeente tussen Gewande en Ravenstein.

Een huzarenstukje was ook de totstandkoming van het Wandelknooppuntsysteem door ons uitgevoerd in de gehele gemeente en ook de voorbereidende werkzaamheden gedaan voor de gemeente Maasdonk.

Het was ook een jaar waarin de voorbereidingen zijn gemaakt voor een andere organisatiestructuur voor Landschapsbeheer Oss daarmee verband houdend de oprichting van de Stichting Werkplaats Natuur Landschap en Cultuurhistorie (voorheen Projectbureau) en de Stichting Landerij VanTosse waar o.a. de Tuinderij VanTosse, de graanakkers en het cranberryproject onder vallen. In 2013 zal dit allemaal duidelijkere vormen gaan aannemen

Vooruit kijkend is vooral deze veranderingen in goede banen te leiden maar dat moet lukken met een enthousiast team van tot op heden zeventig vrijwilligers en vrijwilligsters. Om zoveel vrijwilligers logistiek goed te kunnen begeleiden hebben we nog wel een wens en dat is een tweede bedrijfsauto!

2013 zal ook in het teken staan dat we alweer 15 jaar bestaan en dat zullen we zeker niet zomaar voorbij laten gaan. Ondergetekende coördineert en begeleidt de Werkgroep dan ook al zo lang en vind het nu wel tijd om in de loop van komend jaar het stokje over te dragen aan een opvolger.

Afgelopen jaar hebben nogal wat van onze vrijwilligers gezondheidsklachten gehad, sommige ernstig, maar we hopen ze toch allemaal in het nieuwe jaar weer actief te kunnen begroeten in het veld.

In deze rubriek staan weer de werkdagen voor het eerste kwartaal 2013 maar jullie hebben ondertussen al het schema toegestuurd gekregen waarop het hele jaaroverzicht van de vaste werkdagen staan.

Rest mij nog jullie hele fijne Feestdagen toe te wensen en een gezond en voorspoedig Nieuwjaar.

Ton Velders
Werkgroepcoördinator Landschapsbeheer Oss.

Werkschema

December 2012

Woensdag 5, vrijdag 14, zaterdag 22 en vrijdag 28

Januari 2013

Zaterdag 5, vrijdag 11, woensdag 16, vrijdag 25

Februari 2013

Zaterdag 2, vrijdag 8, woensdag 13, vrijdag 22

Maart 2013

Zaterdag 2, vrijdag 8, woensdag 13, vrijdag 22, vrijdag 29

Werktijd 9.00-13.00 uur

Waar we werken en de verzamelplaats wordt tijdig via email bekend gemaakt, ook als er langer gewerkt wordt of bij extra dagen krijgen jullie op deze wijze bericht.

Iedere dinsdag inloopochtend op onze Landschapsverf aan de Tolstraat, tussen 9.30-12.00 uur.

Inlichtingen en/of aan- en afmeldingen

Inlichten, aan- en/of afmeldingen kunt u mailen naar werkgroep@landschapsbeheer-oss.nl. U kunt ook contact opnemen met onderstaande telefoonnummers.

Telefoonnummers coördinatoren

Ton Velders, 06-20894923

Tonnie Wittenberg, 06-21582447

Henk van Grunsven, 0412-402157

Vrijwilligerscontact

Dick Roza 0412-642368

Magazijn/materiaalbeheerder

Jan van Bernebeek 06-26302016

Op de werkdagen zijn wij bereikbaar op de hierboven genoemde mobiele nummers.

Vrijwilligersmutaties

In de afgelopen periode is er nogal wat beweging geweest in ons vrijwilligerscorps. Er werden zeven personen van de vrijwilligerslijst afgeschreven en er kwamen er zes bij. Het aantal ingeschreven vrijwilligers bedraagt nu 69.

Opschonen noodzakelijk!

Omdat het totaal aantal vrijwilligers was opgelopen tot zo'n 70 en omdat er daarvan verschillende waren die nooit of zeer zelden op een werkdag kwamen, was het noodzakelijk om in september het bestand eens op te schonen. Afgevoerd werden daarom Anton Aarts (aug. 2007), Marcel van den Berg (mrt. 2003), Bert den Brok (aug. 2009), Stefan Kroot (juni 2010), Menno Willemsen (juli 2007) en Wim de Wit (nov. 2005). Tussen haakjes de maand waarop ze voor het eerst meewerkten. Anneloes Usleeber uit Megen, die zich op 28 april jl. aanmeldde, bleek toch geen tijd voor Landschapsbeheer te hebben.

Van de zes nieuwelingen zijn er deze keer vier van het vrouwelijke geslacht. Het zijn Elly Schreiner (73) uit Oss, die zich op 19 sept. meldde, Nell van Haaren (65) uit Heesch die op 24 okt. voor het eerst meeplukte met de cranberry's, Elly v.d. Horst, (75) eveneens uit Oss, die zich op de Natuurwerkdag op 3 nov. meldde en Marian de Groot (30) (zie foto) uit Oss die haar eerste sporen verdiende op 7 nov. in het Vierwindenbos. De vijfde is Arnold van de Wetering (61)

(zie foto) die zijn eerste werk voor ons op 16 november verrichtte in Tuinderij VanTosse en de laatste in de rij is Hans Hamersma (56) uit Oss die zich op 28 november als vrijwilliger aanmeldde. Van de 69 vrijwilligers die nu staan ingeschreven, zijn er maar liefst 15 vrouwen. Nog nooit hadden we zo'n hoog aantal! (DR)